

Bruno Taut (1880 – 1938) | Architect

Bruno Taut | De architect die kleuren bracht

In het Amsterdamse museum Het Schip loopt tot en met 18 oktober een tentoonstelling over Bruno Taut. Deze Duitse architect heeft veel betekend voor de sociale woningbouw, voor het ontstaan van de moderne keuken maar ook voor de doorbraak van Japanse designconcepten. Zijn invloed is tot op de dag van vandaag bespeurbaar in zeer uiteenlopende landen als Japan, Turkije en Nederland. Veel van zijn keuken- en woonaccessoires raakten in vergetelheid maar zouden opnieuw op de markt kunnen worden gebracht.

De meest compacte uitdrukking van zijn ideeën legt de architect in een stoel. Elke architect heeft er minstens één ontworpen en voor Gerrit Rietveld en Mies van der Rohe geldt dat hun Zigzag en Barcelona stoel zelfs meer bekendheid hebben gekregen dan hun gebouwen. Bruno Taut (1880 – 1938) deed er een schepje bovenop: zijn stoel was aangepast aan de plaatselijke maten. Een Japanner zit er comfortabel in, een Europeaan niet. Toen Taut moest vluchten voor de nazi's ging hij eerst naar Japan en daarna naar Turkije. In Japan kwam hij niet tot bouwen, maar des te meer tot het ontwerpen van woonaccessoires. Net als de stoel waren ze bijzonder goed aangepast aan de vereisten

van de Japanse cultuur, een thema waar hij zich jaren voordien al in verdiept had. Zijn liefde voor Japan was slechts een van de uitingen van zijn sterk vooruitziende geest.

Broodmand

"Bruno Taut had veel respect voor Japan," zegt Alice Roegholt, directeur van het Amsterdamse School Museum Het Schip. "Het minimalisme dat wij na de oorlog zo met Japan zijn gaan associëren had hij lang voordien al ontdekt. En omarmd, omdat het zo goed aansloot bij zijn architectonische ideeën over het Nieuwe Bouwen, waarin ornamenten en tierelantijnen moesten verdwijnen. In Japan was zijn beschermheer en weldoener een zekere Fusaichiro Inoue, de

eigenaar van een winkel in Ginza, de duurste wijk van Tokio. Daar werden de producten aangeboden die Taut had ontworpen en door ambachtslieden laten vervaardigen. Hij bedacht bijvoorbeeld een broodmand. Brood was nieuw op het menu van de Japanners, een gerecht dat was geïmporteerd uit het westen. Dat wist Taut en dus maakte hij van de mand een niet-westers item, met licht opstaande rand, prachtig gevlochten. Omdat het allemaal ambachtswerk was, waren de accessoires ook toen al high end en duur. Na Tauts dood en na de vernietigende oorlog zijn ze in vergetelheid geraakt, maar niet volledig. Een hedendaagse en beroemde architect, Kengo Kuma, zag in zijn jeugd een houten doosje van Taut en raakte daarvan helemaal in de ban. Het oogde typisch Japans maar het hout was niet zwart gelakt, zoals gewoonlijk. Daardoor kwamen de nerven van het materiaal prachtig uit. 'Een architect die zó kan ontwerpen is mijn lichtend voorbeeld,' besloot hij. Bruno Taut werd inderdaad zijn grote inspirator. Hij heeft in Tokio zelfs een gebouw laten neerzetten dat volkomen gevlochten was, helemaal van bamboe en zonder ook maar één spijker. De inspiratie kwam van Tauts broodmand."

“In Nederland inspireerde hij de architecten die de Regenboogbuurt van Almere ontwierpen”

Revolutionair

De ontwerpen van Bruno Taut zijn inmiddels rechtenvrij. Machines en drie D printers zijn tot ongekend ingewikkelde handelingen in staat, waardoor de woon- en tafelaccessoires van Taut wellicht voor een lagere kostprijs te vervaardigen zijn dan destijds. En als ze toch volledig ambachtelijk moeten worden gemaakt is er nu een veel grotere markt voor dan in de crisisjaren vóór de oorlog. In Duitsland zit de belangstelling voor Taut al jaren sterk in de lift, nadat de dictaturen van rechts en links getracht hebben de herinnering aan hem uit te wissen. De communisten moesten niets hebben van zijn kleurrijke en bewonersvriendelijke architectuur, maar sinds de ondergang van de DDR worden veel van zijn huizen en wijken in ere hersteld. Als stadsbouwmeester van Magdeburg liet hij in de jaren twintig honderden gevels in diverse kleuren uitvoeren. Dat kleurgebruik komt weer terug en heeft ook in Nederland al architecten geïnspireerd, bijvoorbeeld degenen die de Regenboogbuurt van Almere ontwierpen. Tauts naam is echter vooral verbonden aan Berlijn, waar hij complete wijken ontwierp. Die huizen waren het tegendeel van de sombere en benauwde huurkazernes uit de Keizertijd. Een van de ingrijpendste vernieuwingen was zijn aanpak van de keukens. Voordien was die klein, geschikt voor slechts één persoon: de huisvrouw. Ze moest staande de aardappelen schillen en kon er – letterlijk en figuurlijk – haar kont nauwelijks keren. “Taut zorgde bijvoorbeeld voor een uitklaptafeltje, zodat de huisvrouw er kon zitten, al dan niet alleen. Hij zorgde ook voor een klein balkon waarop gerookt kon worden,” aldus Alice Roegholt. “Voor ons zijn het vanzelfsprekendheden maar destijds was het revolutionair. Hij gaf de vrouw de plek die ze nodig had.”

Glashaus, In Turkije ontwierp hij in de stijl van het land

Glashaus

Eerherstel

Met de beurskracht van oktober 1929 kwam er een eind aan deze golf van vernieuwende volkshuisvesting omdat de financiering ervan opdroogde. De nazi's moesten niets hebben van de vooruitstrevende ideeën van Bruno Taut, maar omdat hij ook nog een jaar in Moskou had gewerkt (een ervaring die in een totale desillusie was geëindigd over de zogenaamde vooruitstrevendheid van de communisten) werd Bruno tot persona non grata verklaard. Hij wachtte niet tot de Gestapo hem kwam arresteren maar nam de wijk naar Zwitserland. Zijn broer Max leidde het architectenbureau dat zijn naam droeg tijdens het Derde Rijk en in de jaren daarna. Hij beperkte het werk tot meer traditionele, niet uitdagende projecten. Maar de tuinvijken die Bruno had ontworpen konden de nazi's niet zomaar afbreken, en ook de villa die hij voor zichzelf ontwierp bestaat nog altijd. De 'siedlungen' die buiten Berlijn lagen overleefden bovendien ook nog de Amerikaanse en Britse bommenregen.

Omdat Bruno Taut niet alleen tekende maar ook veel schreef – pamfletten, dagboeken, reisboeken – is er dus relatief veel overgebleven van deze 'totaalkunstenaar'. Ook dat is een reden voor een merk of leverancier de woonaccessoires van Taut onder zijn hoede te nemen en opnieuw op de markt te brengen. De man die zo'n beslissende impuls heeft gegeven aan het ontstaan van de moderne keuken verdient het ook tot in de schalen, manden en doosjes op de keukentafel en het aanrecht geëerd te worden, ontdaan van alle overbodigs en teruggebracht tot de werkelijke essentie, zoals zijn dierbare Japanners hem leerden.

Literatuur: Unda Hörner: Die Architekten Bruno und Max Taut – zwei Brüder, zwei Lebenswege, 216 pagina's, Gebr. Mann Verlag, Berlijn, 2012.

Museum Het Schip: Bruno Taut, de fantasie voorbij.

Bruno Taut

Tekst: Jeroen Kuypers | Fotografie: Museum Het Schip

Meer informatie:

www.hetschip.nl/bezoekers/activiteiten/bruno-taut

In Berlijn hebben veel van zijn kleurrijke huizen de bombardementen van de Tweede Wereldoorlog overleefd

